

การสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมบนพื้นฐานชาติพันธุ์ต่อต้านยาเสพติดของกองทัพแห่งรัฐฉาน¹

The formation of the anti-ethno-narcotic nationalism of Shan State Army

จิตติวุฒิ บุญยวงศ์วิวัชร²

1 บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “พิพธิภณท์กับการสร้างอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติดของกองทัพแห่งรัฐฉาน” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้งนี้งานวิจัยดังกล่าว เป็นการศึกษาประเด็นวิจัยต่อเนื่องจากวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอกของผู้เขียน ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์และอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติด โดยเพิ่มประเด็นศึกษาใหม่ในเรื่องของบทบาทพิพธิภณท์ในการก่อรูปของอุดมการณ์ โดยผู้สนใจสามารถพิจารณาเพิ่มเติมได้ใน Boonyawongwivat (2018)

2 อาจารย์ ดร., อาจารย์ประจำและหัวหน้าโครงการศึกษาความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์ (CSEC) คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

บทความนี้พยายามศึกษาการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมบนพื้นฐานชาติพันธุ์ต่อต้านยาเสพติดของกองทัพรัฐฉานในการจัดการปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นบริเวณแนวชายแดนไทย-พม่า ซึ่งการเปลี่ยนแปลงท่าทีดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดข้อค้นพบที่สำคัญสองรูปแบบ นั่นคือ ประการแรก การเปลี่ยนแปลงในตัวของนโยบายปราบปรามยาเสพติดโดยมีการปรับเปลี่ยนนโยบายยาเสพติดที่สำคัญในห้วงระยะเวลาของการเจรจาสันติภาพเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบในทางการเมือง ประการที่สองการเปลี่ยนแปลงในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองต่อปัญหาเสพติด ซึ่งมีการผนวกอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติดให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ชาตินิยมปรากฏผ่านอย่างชัดเจนในการสร้างพิพธิภรณ์รัฐฉาน กล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของ การเมืองของชาติพันธุ์ต่อต้านยาเสพติดที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องบนพื้นที่ชายแดนผลงานวิจัยชิ้นนี้ยังสามารถเอื้อประโยชน์ต่อประเทศไทยในการกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติดในบริเวณพื้นที่แนวชายแดนไทย-พม่าผ่านการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณแนวชายแดนเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในพิภพของยาเสพติดแบบข้ามชาติให้กับชุมชนชายแดน

คำสำคัญ : อุดมการณ์ชาตินิยม , ความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์ , ชายแดนไทย-พม่า, พิพธิภรณ์

ABSTRACT

This paper attempts to study the formation of anti-narcotic ethnic-nationalism by the Shan State Army in dealing with the narcotic problem along the Thai-Burmese border. It argues that there are two changing patterns of this effort. Firstly, there is a change in the anti-narcotic policy during the peace process with a view to gaining a political advantage. Secondly, the effort involves a change in political ideology relating to the narcotic problem. The anti-narcotic ideology has been integrated as part of nationalism. This change was evident in the establishment of the Shan State Museum. Interestingly, this phenomenon is the part of the anti-narcotic ethno-politics, which has been continually proceeding on the border. The research result is useful for Thailand in formulating its anti-narcotic strategy and policy, especially insofar as this involves using the ethnic networks to distribute the transnational knowledge about the harmful effects of narcotics to the people in the border community.

Keywords: Nationalism, Ethnic Conflict, Thai-Burmese Border, Museum

บทนำ

บทความนี้พยายามค้นหาลักษณะการเปลี่ยนแปลงท่าทีของกองกำลังของกลุ่มชาติพันธุ์ต่อปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นบริเวณแนวชายแดนไทย-พม่า³ ผ่านการสร้างและถ่ายทอดอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติดโดยวิธีการสร้างพิพธิภณท์ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนที่ครอบคลุมสามจังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทยอันได้แก่บริเวณแนวชายแดนไทยพม่า ซึ่งประกอบไปด้วย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแม่ฮ่องสอน การเปลี่ยนแปลงท่าทีดังกล่าวนี้จะให้ความสำคัญต่อท่าทีในสองประเด็นหลักคือการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายและการเปลี่ยนแปลงในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองต่อปัญหายาเสพติด ข้อค้นพบจากงานวิจัยยังสามารถเอื้อประโยชน์ต่อประเทศไทยในการกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติดในบริเวณพื้นที่แนวชายแดนไทย-พม่าได้อีกด้วย⁴

3 เนื่องจากชื่อเรียกประเทศเพื่อนบ้านในฝั่งตะวันตกของประเทศไทยนั้น มีชื่อถกเถียงในประเด็นความเหมาะสมในทางการเมือง ทั้งในกรณีของ เมียนมาและพม่า อย่างไรก็ตาม ในชื่อเรียก “เมียนมา” นั้นเป็นที่ยอมรับในวงการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หากแต่ในช่วงของการเจรจาสันติภาพมีการตั้งข้อสังเกตว่าชื่อเรียกใหม่นั้นยังไม่สะท้อนการปกครองแบบสหพันธรัฐแบบชื่อเดิม นั่นคือ “พม่า” ฉะนั้น เพื่อให้ประเด็นดังกล่าวมีความน่าสนใจในประเทศไทยต่อความนี้จะเรียกรัฐในแบบคุชานานั้นคือ “พม่า/เมียนมา” และเรียกพื้นที่ชายแดนว่า “ชายแดน ไทย-พม่า” เพื่อสะท้อนความสัมพันธ์ทางด้านชาติพันธุ์และชายแดนที่ยังคงมีอยู่

4 จุดมุ่งหมายท้ายสุดของงานวิจัยขึ้นคือต้องการสร้างผลกระทบและข้อเสนอแนะทางยุทธศาสตร์ในเชิงนโยบายต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่อาศัยบริเวณแนวชายแดนไทย-พม่า ฉะนั้นระเบียบวิธีจึงเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการให้ความสำคัญกับการคลุกคลีกับข้อมูลในภาคสนามอย่างแท้จริง หรือที่เรียกว่าการเก็บข้อมูลภาคสนาม (fieldwork) ซึ่งพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้นจะกำหนดครอบคลุมพื้นที่ในบริเวณชายแดนไทย-พม่า ครอบคลุมสามจังหวัดภาคเหนือตอนบนคือ เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน

สาเหตุหลักในการกำหนดพื้นที่การวิจัยดังกล่าวก็เนื่องด้วยบริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้ มีกองกำลังของกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งฐานปฏิบัติการตลอดแนวชายแดน ฉะนั้นการเข้าถึงข้อมูลพื้นที่ดังกล่าวจะทำให้การวิจัยสามารถสะท้อนข้อเท็จจริงได้อย่างชัดเจน สิ่งที่น่าสนใจคือ การศึกษาบริเวณพื้นที่ชายแดน (borderland) ยังสามารถให้ภาพการเคลื่อนไหวของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นพลเรือนซึ่งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับยาเสพติดโดยตรง การเข้าไปสัมผัสด้วยวิธีการศึกษาแบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมจะสามารถได้ข้อเท็จจริงจากชาวบ้านในพื้นที่ด้วยเช่นกัน

การตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างสองปัญหาหลักที่เกิดขึ้น บริเวณแนวชายแดนไทย-พม่า นั่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งระหว่าง กองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์กับรัฐบาลพม่า/เมียนมา และ ปัญหายาเสพติด อาจกล่าวได้ว่าสองปัญหาที่กล่าวถึงนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบสนิท กล่าวคือ ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและกองกำลังชนกลุ่มน้อย ได้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1958 ซึ่งจุดขัดแย้งสำคัญนั้นคือการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงสนธิสัญญาปางโหลงของรัฐบาล และความขัดแย้งดังกล่าวได้ลุกลามไปยังกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสหภาพพม่า ณ ขณะนั้น (Smith 1999, 1997) จนทำให้สงครามกลางเมืองในสหภาพพม่ามีระยะเวลายาวนานมากที่สุดในโลก โดยมีระยะเวลาเกิดขึ้นนานมากกว่า 70 ปี จนกระทั่งในปัจจุบัน ยังไม่มีท่าทีใดที่**สามารถ**จะเชื่อมั่นได้ว่าสงครามดังกล่าวจะยุติลง

ความขัดแย้งจากสงครามดังกล่าว มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเฉพาะเงินสนับสนุนในการสู้รบ ทั้งค่าใช้จ่ายในการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ ซึ่งแหล่งเงินสนับสนุนหลักด้านนี้นั้นยังเป็นข้อกังขาว่า กองกำลังต่างๆ ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งใด ทั้งนี้ ยาเสพติดมักเป็นประเด็นหนึ่งที่ถูกระบุว่าแหล่งผลิตเงินทุนสนับสนุนที่สำคัญต่อกองกำลังต่างๆ ในความขัดแย้ง ดังจะเห็นได้จาก ผู้นำของกองกำลังต่างๆ มักจะถูกระบุว่าเป็นผู้ค้ายาเสพติดที่สำคัญด้วย อาทิเช่น ขุนสาของกองกำลังเมืองไต และ เหว่ย เซีย กัง ของกองกำลังแห่งสหรัฐ

นอกจากนั้นแล้วการศึกษาชายแดนอีกแบบหนึ่งที่ว่า (Trans-border studies) ยังเป็นเครื่องมืออีกชิ้นหนึ่งที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับงานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องจาก**สาเหตุ**หลักประการสำคัญของปัญหาเสพติดและความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์นั้น เกิดขึ้นในฝั่งที่ตั้งของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ ฉะนั้นการข้ามพรมแดนเพื่อสัมภาษณ์และพูดคุยกับกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทในการกำหนดท่าทีในการแก้ปัญหาเสพติดของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น จึงมีความน่าสนใจและความจำเป็นไม่น้อย อาจกล่าวได้ ในแง่ของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์นั้น กลุ่มของชนชั้นนำจะมีบทบาทในการกำหนดทิศทางในการเคลื่อนไหวทางด้านการเมือง และหากอธิบายให้ครอบคลุมงานชิ้น**นี้นั้นก็**หมายความว่าผู้นำของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะไทใหญ่ย่อมมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติดด้วย กล่าวโดยสรุปก็คืองานวิจัยชิ้นนี้ให้ความสนใจกับการข้ามพรมแดนเพื่อสัมภาษณ์ผู้นำของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บริเวณแนวชายแดนด้วยนั่นเอง

ว่า เป็นต้น ความเกี่ยวโยงระหว่างผู้นำของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์และปัญหายาเสพติดข้างต้นนี้ ส่งผลกระทบต่อท่าทีทางด้านการเมืองของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกัน เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจุดยืนการทำสงครามเพื่อสร้างอิสรภาพและการกลายเป็นกองกำลังอาชญากรรมในการค้ายาเสพติด

หากพิจารณาในเชิงทฤษฎีจะพบว่า ในกรณีปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์บริเวณชายแดนไทย-พม่า นั้น แนวความคิดที่เกี่ยวข้องปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจจะมีความจำเป็นในการใช้อธิบายปรากฏการณ์และสภาพปัญหาเป็นอย่างยิ่ง โดยมีสมมุติฐานพื้นฐานว่า ความขัดแย้งหรือสงครามกลางเมืองที่กำลังเกิดขึ้นมาจากความพยายามต้องการควบคุมพลังทางเศรษฐกิจหรือทรัพยากรต่างๆ ที่สามารถสร้างเป็นมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจได้ กลุ่มที่เข้าไปมีส่วนในความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์นั้น จะพยายามใช้พลังทางด้านเศรษฐกิจนี้เป็นกลไกหลักในการก่อความขัดแย้ง ทั้งในรูปแบบก่อนและระหว่างความขัดแย้งที่กำลังเกิดขึ้น

กล่าวได้ว่า ความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์สามารถดำรงอยู่ได้ก็เนื่องจากมีพลังทางด้านเศรษฐกิจเกื้อหนุน ในงานวิจัยชิ้นนี้ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญนั้นก็คือ “ยาเสพติด” ซึ่งกองกำลังต่างๆ นั้นใช้ยาเสพติดในฐานะแหล่งผลิตทุนเพื่อใช้ในการต่อสู้ทางการเมือง (Collier 2000, 2006 ; Malone, 2005) ซึ่งเป็นสาเหตุหลักให้ปัญหาเสพติดกลายเป็นปัญหาเรื้อรังของรัฐบาลไทยและประเทศเพื่อนบ้าน หากกล่าวในทางคู่ขนานกันจะพบว่า ปัญหาเสพติดและความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์บริเวณชายแดนไทย-พม่า นั้น ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้เด็ดขาด ซึ่งเป็นไปในลักษณะของปัญหาในเชิง**ทับซ้อน**

นอกจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่คอยขับเคลื่อนปัญหาความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์แล้ว อย่างไรก็ตาม บทความนี้มีได้ใช้แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นกรอบอธิบายหลัก หากแต่**เล็ง**เห็นว่าปัจจัยทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง

เมืองยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาวิจัย เนื่องจากว่าพื้นฐานการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นั้นได้อาศัยเครื่องมือทางด้านการเมืองออกมาขับเคลื่อนสร้างความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันเพื่อให้การเคลื่อนไหวนั้น เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในกรณีนี้ อุดมการณ์ทางการเมืองในหลายลักษณะจึงทำหน้าที่เดียวกับอัตลักษณ์ทางด้านชาติพันธุ์อันเป็นเครื่องมือที่ทรงอำนาจมากที่สุด (Bath, 1969) หรืออีกนัยหนึ่ง **อัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์**กำลังกลายเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองในรูปแบบหนึ่งซึ่งสามารถโน้มน้าวและสร้างความเกี่ยวพันให้เกี่ยวเนื่องกับความขัดแย้งทางด้านการเมืองได้ด้วย (Maleševic, 2013) ทั้งนี้ การแสดงออกมา**ในลักษณะนี้**จึงเป็นที่มาของอุดมการณ์ทางการเมืองแบบหนึ่งที่ว่า “อุดมการณ์ชาตินิยมบนพื้นฐานทางด้านชาติพันธุ์”(Connor, 1970, 1994)

เมื่ออัตลักษณ์ทางด้านชาติพันธุ์ถูกทำให้เกี่ยวพันกับอุดมการณ์ชาตินิยม จึงเป็นที่มาของการขับเคลื่อนให้ความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์ดำรงอยู่ต่อไปได้ กลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหวในลักษณะนี้มากที่สุดนั้นก็คือกลุ่มชนชั้นนำที่อยู่ในขบวนการเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองและกองกำลังติดอาวุธของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นั้นเอง ประเด็นที่ถูกหยิบยกมาสร้างแรงสนับสนุนทางด้านการเมืองมีมากมายหลายรูปแบบ อาทิ การมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน การพยายามสร้างภาพอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดีกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในกรณีความขัดแย้งระว่างกลุ่มไทใหญ่กับรัฐพม่า/เมียนมา นั้น “สนธิสัญญาปางโหลง” จะถูกนำมาเป็นประเด็นเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเอง นอกจากนั้นแล้ว ความรุนแรงที่กลุ่มพลเรือนที่ถูกทหารทำร้ายและบังคับอพยพโยกย้ายยังได้กลายเป็นโศกนาฏกรรมทางการเมืองซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นประเด็นในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในระยะหลังได้อีกด้วย บทความนี้จึงต้องการทำความเข้าใจ 2 ประเด็นนั้นคือ **ประเด็นแรก** การเกิดขึ้นของนโยบายและอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติด **ประเด็นที่สอง** พิพธิธันธ์กับการสร้างอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติด ดังที่จะกล่าวในส่วนถัดไป

การเกิดขึ้นของนโยบายและอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติดของกองทัพรัฐฉาน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ถือได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีความพยายามตั้งกองกำลังเพื่อต่อสู้และเรียกร้องอิสรภาพจากรัฐพม่า/เมียนมา มาอย่างต่อเนื่องโดยปัจจุบันมีกลไกการต่อสู้คือ กองทัพรัฐฉาน (Shan State Army-SSA) ซึ่งเป็นปีกฝ่ายทหารของสภาอภิปวงรัฐฉาน (Restoration Council of Shan State-RCSS) หากกล่าวในแง่มุมมองประวัติศาสตร์ความขัดแย้ง **ได้นัยย้ำ**ประเด็นต่อสู้คือ ยุคหลังอาณานิคมที่ได้มีการลงนามในสัญญาปางโหลงและข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1947 เป็นต้นมาที่ระบุว่ากลุ่มชาติพันธุ์มีสิทธิในการปกครองตนเองหรือแยกเอกราชหลังจากที่ได้รับเอกราชเป็นระยะเวลา 10 ปี⁵ (Yawngghwe 1987) ฐานที่ตั้งหลักของกองทัพรัฐฉานจะตั้งอยู่บนพื้นที่ดอยไตแลงและมีฐานรองอื่นๆ จะอยู่บริเวณชายแดนไทย-พม่า ซึ่งก่อให้เกิดลักษณะที่สำคัญของชายแดนเนื่องจากเป็นเขตการสู้รบและเอื้ออำนวยให้เกิดการก่อรูปของตลาดมืดของธุรกิจที่ผิดกฎหมายโดยเฉพาะยาเสพติด

เมื่อพื้นที่ชายแดนตกอยู่ในสภาพสุญญากาศหรือขาดการสถาปนาอำนาจอธิปไตยของรัฐที่สมบูรณ์เช่นนี้⁶ (Rokkan & Urwin 1983) ทำให้ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ดังกล่าวมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นจากพื้นที่ในสภาวะปกติหลายเท่าตัว เนื่องด้วยพื้นที่ชายแดนถูกกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดใช้เป็นฐานสำคัญในการดำเนินการกับยาเสพติด⁷ (Lintner 1991: 1994) ในสามประเด็นหลักด้วยกันกล่าวคือ

5 ดูพัฒนาการการต่อสู้ของขบวนการกู้ชาติไทใหญ่เพิ่มเติมใน Yawngghwe (1987)

6 คุบทบาทของชายแดนในห้วงของการเกิดขึ้นของปัญหาความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์และการก่อรูปของอัตลักษณ์ทางด้านชาติพันธุ์เพิ่มเติมใน Rokkan & Urwin (1983)

7 ดูความเกี่ยวพันของยาเสพติดและสงครามกลางเมืองในพม่าเพิ่มเติมใน Lintner (1991: 1994)

1. พื้นที่ชายแดนคือแหล่งผลิตยาเสพติด กล่าวได้ว่า บริเวณชายแดนไทย-พม่า โดยเฉพาะพื้นที่ในฝั่งประเทศพม่านั้น ถูกใช้โดยกลุ่มขบวนการค้ายาเสพติดในการใช้เป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญ โดยการดำเนินการของขบวนการค้ายาเสพติดนั้น จะอาศัยที่ตั้งของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์เป็นฐานผลิตที่สำคัญ ทำให้การตรวจสอบโดยทางการไทยเป็นไปได้ยาก

2. พื้นที่ชายแดนคือพื้นที่ลำเลียงยาเสพติด ซึ่งในประเด็นนี้กล่าวได้ว่า พื้นที่ชายแดนไทยพม่าถูกใช้เป็นพื้นที่ในการลำเลียงยาเสพติดเพื่อส่งขายเข้าสู่พื้นที่ส่วนใหญ่ในประเทศไทย หมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณแนวชายแดน-ไทยพม่า หลายหมู่บ้านถูกใช้เป็นสถานที่พักยาเสพติด และกลุ่มชาวบ้านบางส่วนถูกชักจูงให้ร่วมกับขบวนการค้ายาเสพติดด้วย โดยใช้ความสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในทั้งสองฝั่งเขตอำนาจรัฐ

3. พื้นที่ชายแดนคือแหล่งของผู้ติดยาเสพติดที่สำคัญ ในประเด็นนี้พื้นที่ชายแดนนอกจากจะเป็นแหล่งผลิตและแหล่งยาเสพติดที่สำคัญแล้ว ยังเป็นแหล่งที่มีกลุ่มประชากรทั้งที่เป็น กลุ่มคนไทย กลุ่มคนพม่า และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีปัญหาการติดยาเสพติดเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าไปพัวพันกับยาเสพติดทั้งชนิดที่ไม่รู้ตัวและรู้ตัว โดยปัจจัยสำคัญประการหนึ่งนั่นคือ พื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงและหาซื้อยาเสพติดได้ง่าย

หากพิจารณาบทบาทของขบวนการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ ในการแก้ไขปัญหาเสพติดนั้น⁸ (McCoy 2003) จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการมองและพิจารณาสภาพของปัญหาเสพติดที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นคือ การเปลี่ยนแปลงท่าทีของผู้นำต่อปัญหาเสพติด กองกำลังของไทใหญ่ในระยะเริ่มแรกไม่ได้มีความ

8 โปรดพิจารณางานชิ้นสำคัญที่พูดถึงการเมืองของยาเสพติดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างน่าสนใจและรอบด้านเพิ่มเติมใน McCoy (2003)

แตกต่างจากกองกำลังของกลุ่มอื่นมากมายนักโดยเฉพาะการพยายามขูดมการณ์
เรื่องการประกาศอิสรภาพจากพม่า/เมียนมา อย่างไรก็ตาม เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป
ก็ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวของขบวนการ โดยเฉพาะท่าทีของผู้นำ ซึ่งในยุค
สงครามเย็นนั้น ผู้นำคนสำคัญของขบวนการกู้ชาติไทใหญ่คือ ชุนสา ฎุกระบุว่า เป็น
ราชายาเสพติดคนสำคัญในเขตพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ อย่างไรก็ตาม เมื่อชุนสาวาง
อาวุธกับรัฐบาลพม่าได้เกิดผู้นำใหม่ขึ้นมา ซึ่งมีความพยายามในการสร้างนโยบายใน
การสู้รบกับปัญหาเสพติด โดยในปัจจุบันผู้นำสูงสุดของขบวนการกู้ชาติไทใหญ่คือ
พลโท เจ้ายอดศึก

นโยบายการต่อต้านยาเสพติดของกองทัพรัฐฉานนั้นระบุว่า ยาเสพติดทุก
ประเภทนั้น ถือเป็นภัยอันยิ่งใหญ่หลวงต่อประชากรในรัฐฉาน (Shan State) และ
ประชาคมโลก สภาเพื่อกอบกู้รัฐฉาน (Restoration Council of the Shan State)
ได้วางนโยบายการกวาดล้างและแก้ไขปัญหายาเสพติดมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1999 ภาย
หลังที่มีการทำสัญญาหยุดยิงกับรัฐบาลสหภาพพม่า เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 2011
โดยได้ดำเนินการตามนโยบายการกวาดล้างและแก้ไขปัญหายาเสพติด และนำทฤษฎี
การปลูกพืชทดแทนเข้ามาดำเนินการในพื้นที่เสี่ยง เพื่อแก้ไขปัญหการปลูกพืชเสพ
ติดให้ลดน้อยลงและหมดไปในที่สุด สิ่งที่น่าสนใจคือ นโยบายการต่อต้านยาเสพติดที่
เกิดขึ้นนี้ คราเมอร์ (Kramer 2016) ได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจไว้ว่า การสร้างนโยบาย
ต่อต้านยาเสพติดของรัฐบาลพม่า/เมียนมานั้น โดยรัฐบาลกลางนั้นมีความล่าช้าและ
ไร้ประสิทธิภาพในการจับกุมผู้เสพ รวมทั้งการทำลายไร่ฝิ่น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาที่ตาม
มาที่น่าสนใจคือ การบำบัดผู้ติดยาเสพติดนั้น กลับไร้ประสิทธิภาพ เนื่องจากยังมีการเน้น
ย้ำการใช้ความรุนแรงจากรัฐและทำให้การสนับสนุนนโยบายดังกล่าวจากต่างประเทศ
มีจำนวนลดน้อยลง แม้ว่าจะมีความพยายามจากรัฐบาลพลกึ่งพลเรือนที่มีการปฏิรูป
กฎหมายและนำเรื่องยาเสพติดเข้าไปบรรจุไว้ในกระบวนการสันติภาพก็ตาม

จากประเด็นดังกล่าวนี้เองทำให้พบว่า ประเด็นเรื่องยาเสพติดกลายเป็นประเด็นสำคัญในการเจรจาสันติภาพและการวางท่าทีของแต่ละฝ่ายในการกำหนดนโยบายเนื่องจากว่า หากมีการวางภาพลักษณ์ที่ดีแล้วยังส่งผลต่อภาพรวมของกลุ่มทั้งในทางการเมืองระหว่างประเทศและการช่วงชิงความได้เปรียบในการเจรจาสันติภาพด้วย กองทัพรัฐฉานของไทยใหญ่ก็วางท่าทีในข้างต้นด้วยเช่นเดียวกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ การออกแถลงการณ์ในวันต่อต้านยาเสพติดสากล โดยคณะกรรมการบริหารกลางของสภาเพื่อกอบกู้รัฐฉานเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 2017 โดยมีเนื้อความระบุว่า

1. สภาเพื่อการกอบกู้รัฐฉาน/กองทัพแห่งรัฐฉานได้พัฒนาปรับเปลี่ยนนโยบายการต่อต้านยาเสพติดมาอย่างต่อเนื่องและดำเนินการต่อต้านการติดยาเสพติดและการค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ

2. กิจกรรมที่ RCSS/SSA ได้ดำเนินการมาซึ่งเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในห้วง ค.ศ. 2016-2017 นั้นมีดังต่อไปนี้

2.1. การยึดและจับกุมฝิ่น 19.63 กิโลกรัม, เฮโรอีน 14.54 กิโลกรัม, แอมเฟตามีน 223,035 เม็ด และจับกุมบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจำนวน 191 คน

2.2. ให้การบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เป็นชาย 553 คน และ ผู้หญิง 4 คน รวมทั้งหมด 557 คน

2.3. ให้ความรู้ความเข้าใจต่ออันตรายของยาเสพติดต่อประชาชนในเขตพื้นที่ควบคุมของ RCSS 34 ครั้ง

3. เราพบว่าการร่วมมือสามฝ่ายในการกำจัดยาเสพติดยังไม่สามารถลุ่ลงได้เท่าที่ผ่านมา นับตั้งแต่การลงนามในข้อตกลง 9 ข้อในการพบปะสามฝ่ายในเมือง

ทำซ้ำหลัก เมื่อวันที่ 27-28 ตุลาคม ระหว่าง RCSS/SSA , UNODC และ รัฐบาล รวมทั้ง NCA (ข้อตกลงหยุดยิง) ส่วนที่ 6 ในการกำจัดการฆาตกรรมในห้วงของกระบวนการสันติภาพ

4. ในห้วงของการประชุมสันติภาพหรือการประชุมปางโหลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีภาคส่วนต่างๆ เข้ามาร่วมในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองด้วยเครื่องมือทางการเมือง รัฐบาลควรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติการกำจัดการฆาตกรรมในทุกข้อหรือประเด็นที่อยู่ในข้อตกลงของกระบวนการสันติภาพ

5. RCSS/SSA จะทำงานอย่างต่อเนื่องในนโยบายการกำจัดการฆาตกรรมและการพูดคุยถึงแนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติกับทางรัฐบาล **ทั้งนี้**ประชาชนชาวรัฐฉานทุกคนจะได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการกำจัดการฆาตกรรม (Taifreedom.com, 2016)

ในอีกด้านหนึ่ง จะพบว่าในช่วงปัจจุบันการเจรจากับรัฐบาลที่มีนางอง ซาน ซูจี เป็นผู้กุมอำนาจหลัก ซึ่งประเด็นเรื่องยาเสพติดก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาสันติภาพ หากแต่ความก้าวหน้าของนโยบายก็ยังคงเป็นปัญหา ซึ่งพลโทเจ้ายอดศึกได้ระบุว่า “อง ซาน ซูจี เค้าพยายามอยู่ที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศ เพราะตอนผมพบ อง ซาน ซูจี ผมยังจำได้จนถึงทุกวันนี้ เค้าพูดคำพูด 3 คำ 1. ถ้าอยากเปลี่ยนแปลงประเทศง่ายนิดเดียว ถ้าผู้มีอำนาจทุกคนอยากเปลี่ยน ประเด็นที่ 2. ประชาธิปไตยเนี่ยต้องเริ่มต้นตั้งแต่โรงเรียนให้เด็กนักเรียนเข้าใจประชาธิปไตย คนแก่ต้องมีการอบรม อันที่ 3. เรื่องยาเสพติดที่เรามีนโยบายปราบยาเสพติด เค้าเห็นด้วยถ้าต่อไปก็ต้องปราบให้มันหมดสิ้นในสหภาพพม่า เค้าพูดแบบนี้ผมยังจำได้ ตอนนี้เค้ามีอำนาจมาแล้ว เค้าจะเปลี่ยนอย่างไรผมก็ยังจ้องดูเขาอยู่” (Maichonweekly.com, 2560) ทั้งนี้ การเจรจาสันติภาพในปัจจุบันนั้น พลโทเจ้ายอดศึกได้วางยุทธศาสตร์ 4 ประการคือ “1. ต้องเจรจาต่อไป ต้องจริงจังกับการเจรจากับรัฐบาล 2. คนไทใหญ่ไม่ว่าอยู่ที่ไหนเค้าต้อง

รวบรวมลพลัง ผมเชื่อมั่นว่าคนไทยใหญ่ทุกคนรักชาติทุกคน แต่ไม่มีผู้นำว่ารักชาติจะทำแบบไหนไม่มีศูนย์ ผมสร้างศูนย์รวมชาติไทยใหญ่เราจะพาเค้าไปไหน ที่ผมพูดไว้ว่าผมจะเป็นสะพานให้เค้า ให้ประชาชนมาเดิน 3. ต้องเจรจาให้ได้ปกครองของตัวเอง ของในรัฐฉาน ให้มีรัฐธรรมนูญของตัวเอง ให้มีทหารปกครองของตัวเอง ให้มีตำรวจของตัวเอง ให้มีสภาของตัวเอง ให้มีรัฐบาลกลาง ให้มีสหพันธรัฐ 4. ต้องปฏิรูปการเมือง ปฏิรูปกองทัพ ปฏิรูปสังคมไทยใหญ่” (มติชนสุดสัปดาห์, 2560)

พิพริภันท์กับการต่อต้านยาเสพติด

การสร้างนโยบายต่อต้านยาเสพติดของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์นั้น มิได้เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน หากแต่มีการปรับเปลี่ยนอย่างเป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการต่อสู้ทางการเมือง จากหัวข้อในข้างต้นจะพบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในเชิงนโยบายนั้น มีการจับจ้องห้วงเวลาของการเจรจาสันติภาพเป็นเงื่อนไข หรือบริบทหลักในการผลักดันเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือทั้งในระดับรัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งนี้ภารกิจในการปรับนโยบายนั้นในอีกทางหนึ่งก็คือการใช้ช่วงเวลาเพื่อก่อให้เกิดการได้เปรียบทางการเมืองและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับกองกำลังของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ เนื่องจากว่าในอดีตที่ผ่านมาโดยเฉพาะในยุคของขุนแสนั้น ภาพลักษณ์ของไทยใหญ่กลายเป็นกองกำลังค้ายาเสพติดในสายตาของประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติไปโดยปริยาย ฉะนั้นคำถามต่อไปที่น่าสนใจคือมีการปรับเปลี่ยนในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อต่อสู้กับยาเสพติดด้วยหรือไม่เนื่องจากว่าที่ผ่านมาการปรับเปลี่ยนนโยบายจะไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ หากไม่มีการระดมความร่วมมือทางการเมืองของมวลชนโดยเฉพาะการสร้างเจตจำนงร่วมกันในเชิงอุดมการณ์

ข้อค้นพบหนึ่งที่น่าสนใจคือ กองทัพรัฐฉานในยุคที่มีพลโทเจ้ายอดศึกเป็นผู้นำนั้น ยุทธศาสตร์การต่อต้านยาเสพติดมีการสร้างข้อแตกต่างระหว่างยุคสมัยของ

ขุนสาเป็นอย่างมาก กล่าวคือในยุคสมัยของขุนส้านั้น การปราบปรามยาเสพติดเป็นเรื่องรองลงจากการกู้ชาติ ฉะนั้นหากจะปราบปรามยาเสพติดให้ได้จะต้องกู้ชาติให้สำเร็จเสียก่อน อย่างไรก็ตาม ในยุคของพลโทเจ้ายอดศึกการกู้ชาติกับการต่อต้านยาเสพติดกลายเป็นเรื่องเดียวกันและต้องทำพร้อมกัน ซึ่งหากปราบปรามยาเสพติดไม่สำเร็จนั้นก็หมายความว่า การกู้ชาติย่อมไม่สำเร็จด้วย กล่าวได้ว่าการปรับเปลี่ยนในเชิงอุดมการณ์ดังกล่าวสืบเนื่องมาจากการพิจารณาข้อล้มเหลวของการปฏิวัติของรัฐบาลในอดีตนั่นคือ การขาดการวางแผนที่ดี ความขัดแย้งระหว่างตัวผู้นำโดยเฉพาะผลประโยชน์ส่วนตัว การขาดอุดมการณ์ทางการเมืองที่หนักแน่นและเด่นชัด บริบทของการเมืองโลกที่เปลี่ยนแปลงไป นโยบายของรัฐบาลพม่า/เมียนมา ที่พยายามแบ่งแยกและปกครองต่อกลุ่มชาติพันธุ์ การเจรจาสันติภาพที่เอื้อประโยชน์ให้รัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว และที่น่าสนใจเป็นอย่างมากคือ การเข้ามาของเครือข่ายยาเสพติดที่พยายามแทรกซึมเข้ามาสู่องค์กรหรือขบวนการกู้ชาติของไทยใหญ่ก่อให้เกิดความอ่อนแอขององค์กรและขาดการทำความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นกับนานาชาติ ดังนั้นอุดมการณ์ทางการเมืองใหม่ของกองทัพรัฐฉานในยุคปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนใหม่และประกอบไปด้วย ความสามัคคี อิสรภาพ ประชาธิปไตย การพัฒนา และการต่อต้านยาเสพติด

สิ่งที่น่าสนใจคือในการสร้างอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติดในข้างต้นนี้ หากพิจารณาในแง่มุมแรก จึงกลายเป็นพลังกลไกขับเคลื่อนการปรับเปลี่ยนในเชิงนโยบายที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น และหากพิจารณาในแง่มุมที่สองนั่นคือการขับเคลื่อนในเชิงอุดมการณ์จะพบว่า การเผยแพร่และรณรงค์ให้ยาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์กู้ชาตินั้น งานวิจัยชิ้นนี้ยังพบว่า การสร้างพิพธิภณต์กลายเป็นอีกสถาบันหนึ่งในการขับเคลื่อนในเชิงอุดมการณ์ โดยเฉพาะการสร้างพิพธิภณต์รัฐฉานบนพื้นที่ดอยไตแลง ซึ่งเป็นฐานที่มั่นหลักของกองทัพรัฐฉานหรือ SSA ในด้านการสนับสนุนนั้น จะพบว่านอกจากการสร้างพิพธิภณต์จะได้รับการสนับสนุนในระดับผู้นำแล้ว สถานที่ดังกล่าว

ยังอยู่ภายใต้การดูแลเป็นพิเศษของหน่วยปราบปรามยาเสพติดของกองทัพรัฐฉานเอง ด้วย เพื่อเผยแพร่ทั้งแนวทางนโยบายและจุดยืนของ SSA ในการปราบปรามยาเสพติด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑสถานหนึ่งกล่าวว่า “ตั้งแต่มีการเปิดพิพิธภัณฑสถานเป็นต้นมา ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะหน่วยงานปราบปรามยาเสพติดระหว่างประเทศรวมทั้งรัฐและมูลนิธิต่างๆ ผลัดกันมาเยี่ยมชม

สัญญาณอย่างหนึ่งที่ปรากฏออกมาจากโครงสร้างหลักของการจัดพิพิธภัณฑสถาน คือ ประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ทางการเมืองของขบวนการกู้ชาติที่ถูกผนวกรวมไว้กับห้องจัดแสดงการต่อต้านยาเสพติดนั่นเอง ซึ่งในประเด็นนี้จึงทำให้เห็นถึงความสอดคล้องกับแนวนโยบายและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่า การต่อต้านยาเสพติดกลายเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ชาตินิยมหรืออุดมการณ์กู้ชาติของไทยใหญ่ ซึ่งหากพิจารณาในรายละเอียดอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่า พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ของรัฐฉาน แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

ห้องแรกจะเป็นห้องประวัติศาสตร์ไทใหญ่โดยเนื้อหาประวัติศาสตร์นั้น จะมีการนำเสนอประวัติศาสตร์การต่อสู้ของเจ้าเสือหาญฟ้า แสงวีรบุรุษของไทใหญ่ทั้งหมด ประวัติศาสตร์บุคคลสำคัญทั้งหมด และเจ้าฟ้าไทใหญ่ บุคคลสำคัญที่เป็นผู้หญิง จัดแสดงสถานที่สำคัญโดยเฉพาะหอคำ บ้านพักหลวง ปีนใหญ่โบราณ หอหลวง บุคคลสามัญที่เป็นนักปราชญ์ เจ้าต๋อลี่ เจ้าหน่อคำ นักปราชญ์นักประพันธ์ การดำเนินชีวิต วิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ การพบปะของนายพลองซาน การต่อสู้ในการกู้ชาติยุคใหม่ การฝึกทหาร ขบวนการกู้ชาติและขบวนการสำคัญต่างๆ ประวัติของผู้เข้าร่วมขบวนการตั้งแต่ยุคแรก รูปภาพการตีน้ำسابาน หลักเขตประเทศไทย เจ้าช้างผู้ร่วมต่อสู้ ผู้นำพบปะกัน การประชุม การร่วมประชุมพื้นที่ต่างๆ การแสดงรีนเริง การพบปะมวลชน

ภาพที่ 1 การจัดแสดงประวัติเจ้าฟ้าในห้องประวัติศาสตร์ใหญ่

ที่มา รฐิติวุฒิ บุญยวงศ์วิวัชร

ภาพที่ 2 การจัดแสดงผู้นำกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ในอดีต

ที่มา รัฐวิวุฒิ บุญยวงศ์วิวัชร

ห้องที่สองซึ่งเป็นห้องที่มีการจัดแสดงและความพยายามที่จะนำอุดมการณ์ชาตินิยมมาผูกเข้ากับอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติดคือ ห้องประวัติศาสตร์ฝิ่น (History of opium) ซึ่งลักษณะของการจัดแสดงมีดังนี้ ในด้านซ้ายมือแสดงถึงความหลากหลายชนิดของยาเสพติด ตั้งแต่ยาเสพติดที่ผลิตในประเทศโคลัมเบีย ชนิดยาเสพติด เช่นไอซ์ กัญชา เห็ดพิษ แผนที่ของรัฐบาล ถัดมาจะเป็นการจัดแสดงรูปแบบการเสพและปลูกยาเสพติด อาทิ ไร่ฝิ่น รูปแบบของฝิ่น รูปแบบของการเสพฝิ่น การฉีดเข้าเส้นเลือด โรงงานผลิตยาเสพติด วงจรการปลูกฝิ่น ตั้งแต่การทำลายป่าไม้ การเต

รียมพื้นที่สำหรับการปลูก การเตรียมแปลงปลูก การเปิดหน้าดิน การเพาะพันธุ์เมล็ด และไถพรวนในลักษณะต่างๆ การปลูกฝิ่นจะเติบโตภายใน 73 วัน และต่อไปเป็นการชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของฝิ่นตั้งแต่ 25 วัน 50-65 วัน 73 วัน 80-85 วัน หลังจากการที่ 3 วันหลังดอกฝิ่นบาน หลังจากนั้นจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเก็บฝิ่นในรูปแบบต่างๆ นับตั้งแต่การเตรียมเมล็ดฝิ่น การเก็บดอกฝิ่น จากนั้นจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงกัญชา รูปแบบของกัญชาแห้ง การม้วนกัญชา การสูบกัญชา

ในมุมมองมาเป็นการจัดแสดงกิจกรรมการต่อต้านยาเสพติด ลักษณะของการจำกัดฝิ่น รูปแบบการฝึกที่ตั้งร่วมประชุมที่ดอยไตแลง การฝึกอบรมรูปแบบต่างๆ โดยมีสมาชิกต่างๆ จัดแสดง ภาพพิธีเปิด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามของ RCSS ในการฝึกบุคลากรเพื่อปราบปรามยาเสพติด จะเห็นภาพผู้นำคนสำคัญเช่น เจ้ายอดศึก กิจกรรมในการเข้าหามวลชนโดยความร่วมมือจาก RCSS กับ UNODC เป็นการพบปะร่วมประชุมปราบปรามยาเสพติด กรรมการมอบของที่ระลึก มุมมองสำคัญชี้ให้เห็นถึงความพยายามร่วมมือของ SSA กับกลุ่มคนข้างนอก และต่อไปเป็นการพบปะของกลุ่ม RCSS ที่แนะนำเรื่องความรุนแรงของการใช้ยาเสพติด และการพบกับคณะกรรมการในท่าซี้เหล็ก เมื่อวันที่ 27-28 ตุลาคม ค.ศ. 2012 การพบปะ RCSS-AMC และรัฐบาล ซี้ให้เห็นถึงความพยายามในความร่วมมือของรัฐบาล ตัวผู้นำในการปราบปรามยาเสพติด และการสนับสนุนการทำงานภาคสนามในการพัฒนาทางเลือก ทดแทนฝิ่น

นอกจากนี้ยังมีมุมแสดงภาพการณรงค์เข้ามาในพื้นที่การลงนามในการพบปะมวลชน ถัดไปเป็นการเผาทำลายและการยึดยาเสพติดรวมทั้งอาวุธ ของ RCSS และการทำงานในการเผาทำลายยาเสพติดรูปแบบต่างๆ การเผายาเสพติดในดอยไตแลง เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 2012 มีตัวแทนของ RCSS ร่วมในการเผา เนื่องในวันต่อต้านยาเสพติดที่เมืองตองยี เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 2013 ลักษณะการทำลายยาเสพติดในชายแดนรัฐฉาน เป็นการทำลายไร่ฝิ่นที่ยึดได้จากกองกำลัง SSA เมื่อ ค.ศ. 2011

จากนั้นเป็นการให้การศึกษามวลชน ป้องกันยาเสพติด จัดแสดงการควบคุมผู้ต้องหา รูปแบบต่างๆ และภาพแถลงการณ์การสนับสนุนการต่อต้านยาเสพติดของ RCSS ในปีต่างๆ นอกจากนั้นเป็นการฟื้นฟูผู้ที่เคยติดยาเสพติด พิษภัยของยาเสพติด ถัดไปเป็นการชี้ให้เห็นถึงอันตรายของยาเสพติด ผลกระทบต่อร่างกาย การเป็นโครงการพัฒนาทางเลือก การรณรงค์ส่งเสริม การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืช การรณรงค์ในกลุ่มผู้หญิงและเยาวชน การกระจายการศึกษา การแลกเปลี่ยนข้อมูลกับประเทศไทย การร่วมกันต่อต้านยาเสพติดเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน ค.ศ. 2012 การเข้ารับโล่เกียรตินิยม อินทรีทองจาก RCSS การร่วมมือต่อต้านยาเสพติดกับรัฐบาลไทย การร่วมมือของเจ้าหน้าที่ไทยแผนที่โลก แผนที่แสดงเส้นทางสายไหมในอดีต เจ้ายอดศึกในการปราบปรามยาเสพติด มุมจัดแสดงหนังสือและเอกสารต่างๆ ที่มีการจัดแสดงให้ผู้เข้าร่วมชม รวมทั้งการแสดงนโยบายการต่อต้านยาเสพติดของรัฐบาล

ภาพที่ 3 การจัดแสดงพัฒนาการยาเสพติดในห้องประวัติศาสตร์ฝิ่น

ที่มา ฐิติวุฒิ บุญยวงศ์วิวัชร

ภาพที่ 4 การจัดแสดงกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด

ที่มา รฐิติวุฒิ บุญยวงศ์วิวัชร

บทสรุป : นโยบายของการเมืองชาติพันธุ์ต่อต้านยาเสพติด

สงครามกลางเมืองในประเทศพม่า/เมียนมา ในปัจจุบันเป็นสงครามกลางเมืองที่มีระยะเวลายาวนานมากที่สุดในโลกนั่นคือ 70 กว่าปี ทั้งนี้นอกจากจะทำให้เกิดการเสียชีวิตของทหารและพลเรือนแล้ว ยังพบว่ายังก่อให้เกิดผู้หลบหนีภัยการสู้รบ ซึ่งอยู่อาศัยบริเวณชายแดนพม่ากับประเทศเพื่อนบ้านอยู่เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ภายใต้การศึกษาปัญหาทางการเมืองที่มีมาอย่างยาวนานเช่นนี้ บทความนี้พยายามชี้ให้เห็นแง่มุมใหม่ว่ายาเสพติดกลายเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการต่อสู้ทางการเมืองในนามของความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์ สามารถปรากฏออกมาเป็นแหล่งทรัพยากรหรือทุนในการต่อสู้ อีกทั้งยังกลายเป็นฐานในการผลิตอุดมการณ์ทางการเมือง

เมืองแบบใหม่ซึ่งบทความนี้เรียกว่า “อุดมการณ์ชาตินิยมบนพื้นฐานทางด้านชาติพันธุ์ต่อต้านยาเสพติด” ขึ้นมาอีกด้วย

ฉะนั้น การพิจารณาการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธจึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองประกอบด้วย ซึ่งจะพบว่า กองทัพกู้ชาติไทใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในหลายรูปแบบและก่อให้เกิดความร่วมมือกับหลายองค์กร แต่ทั้งนี้บริบทที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจะพบว่า กระบวนการเจรจาสันติภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเปลี่ยนนโยบายเชิงรุกเพื่อปราบปรามยาเสพติดเป็นการช่วงชิงความได้เปรียบทางการเมืองและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับขบวนการกู้ชาติที่ยังต้องการแรงสนับสนุนทั้งจากประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์เองและกลุ่มองค์กรระหว่างประเทศ

ในอีกด้านหนึ่งจะพบว่า การปรับเปลี่ยนในเชิงนโยบายนั้น กระทำผ่านการบรรจุให้การต่อต้านยาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ชาตินิยม ซึ่งหากเรียกในแง่มุมของการศึกษาความขัดแย้งทาง**ด้าน**ชาติพันธุ์แล้วนี่คือ ปรากฏการณ์ของการเกิดขึ้นของอุดมการณ์ชาตินิยมบนพื้นฐานของชาติพันธุ์ต่อต้านยาเสพติด ที่พยายามผนวกเอาภัยที่ร้ายแรงของยาเสพติดให้กลายเป็นองค์ประกอบหลักหนึ่งของการกู้ชาติหรือที่เรียกกันว่า “การเมืองของชาติพันธุ์ต่อต้านยาเสพติด หรือ The anti-ethno-narcotic politics” (Boonyawongwiwat, 2018) นั่นเอง อย่างไรก็ตาม การสร้างและขับเคลื่อนอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติดที่บทความนี้พยายามเน้นย้ำคือ พื้นที่ชายแดนนอกจากจะเป็นพื้นที่ต่อต้านรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์แล้วยังกลายเป็นอีกพื้นที่หนึ่งในการบ่มเพาะและปรับเปลี่ยนอุดมการณ์ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปแบบของการใช้กลไกของพิพิธภัณฑสถาน

การจัดแสดงทั้งหมดมิได้เป็นการจัดแสดงเพียงแค่นำภาพหรือองค์ประกอบต่างๆ มาประกอบสร้างกันอย่างแข็งทื่อ หากแต่เป็นการนำโครงสร้างของ

ชุดอุดมการณ์สองชุดมาผนวกรวมกันนั่นคือ อุดมการณ์ชาตินิยมและอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติด โดยในชุดอุดมการณ์ชาตินิยมจะนำเสนอผ่านการจัดแสดงในห้องประวัติศาสตร์ไท่ที่นำเอาภาพและความรู้ทางประวัติศาสตร์มาร้อยเรียงให้เห็นการมีตัวตนเองชนชาติไทใหญ่ที่มีมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะการสะท้อนออกมาในรูปแบบของบทบาทของเจ้าฟ้า สถานที่หอคำ หรือวัฒนธรรมแห่งความภาคภูมิใจของชาวไทใหญ่ รวมทั้งประวัติการต่อสู้ของขบวนการกู้ชาติที่มีความเข้มข้นขึ้นตลอด 70 ปีที่ผ่านมา

ในอีกด้านหนึ่งอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติด ปรากฏให้เห็นผ่านตัวในการทำหน้าที่โครงสร้างการจัดแสดงในห้องประวัติศาสตร์ฝิ่น ซึ่งนอกจากจะนำเสนอประวัติและพิษภัยของยาเสพติดในแต่ละชนิดแล้ว ยังได้นำเสนอแนวนโยบายและกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดของกองทัพรัฐฉานหรือ SSA เองด้วย หากพิจารณาถึงนัยยะที่สำคัญแล้วจะพบว่า การนำเอาภาพกิจกรรมดังกล่าวมาซ่อนไว้ในการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์จึงเป็นความพยายามในการปลูกฝังและเผยแพร่อุดมการณ์ให้มวลชนที่เป็นชาวไทใหญ่ได้รับทราบและเรียนรู้การต่อสู้ในทางอุดมการณ์ของกลุ่มขบวนการกู้ชาติต่อไป

ทั้งนี้สิ่งที่น่าสนใจคือ ผู้เข้าชมการจัดแสดงนี้เป็นทั้งชาวไทใหญ่ที่พำนักอาศัยอยู่บนดอยไตแลงและในรัฐฉาน นอกจากนั้น จำนวนผู้เข้าชมจะมีมากเป็นพิเศษในช่วงเทศกาลหรืองานสำคัญที่จัดขึ้นบนดอยไตแลง ได้แก่วันกู้ชาติไทใหญ่ ซึ่งตรงกับวันที่ 7 เดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ซึ่งบริเวณที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์นี้ตั้งอยู่ใกล้บริเวณสนามที่มีการสวนสนามของกองทัพรัฐฉานนั่นเอง โดยเอื้ออำนวยให้แขกที่มาเที่ยวงานวันชาติได้มีโอกาสเข้าร่วมชมประวัติศาสตร์การกู้ชาติและการต่อต้านยาเสพติดในคราวเดียวกัน และงานเทศกาลที่สองนั่นคือ งานปีใหม่ไทในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนธันวาคมซึ่งจะเป็นช่วงที่ชาวไทใหญ่จากทั่วสารทิศจะมาร่วมงานเทศกาลฉลองปีใหม่มั่นและอาจกลายเป็นอีกโอกาสหนึ่งให้เกิดการเรียนรู้และเข้าชมพิพิธภัณฑ์

กล่าวได้ว่าเมื่อพิจารณาทั้งจากบริบทของการปรับเปลี่ยนในเชิงนโยบาย และอุดมการณ์ต่อต้านยาเสพติดแล้ว จะพบว่าสามารถนำมาปรับใช้ในการแก้ไข ปัญหาเสพติดของประเทศไทยในฐานะรัฐเพื่อนบ้านได้อีกด้วย เนื่องจากแหล่งผลิต และปัญหายาเสพติดส่วนใหญ่ที่เข้าสู่ประเทศไทยนั้นมาจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะชายแดน-พม่า ที่ยังมีการสู้รบและใช้ยาเสพติดเป็นแหล่งผลิตเงินทุนในการทำ สงครามกลางเมืองที่มีมาอย่างยาวนาน การปรับเปลี่ยนท่าทีของกองทัพรัฐฉาน ทำให้ เห็นช่องทางการณรงค์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านพิษภัยของยาเสพติดหรือแม้แต่ กระทั่งการกำจัดปัญหายาเสพติดว่ามีความจำเป็นที่จะต้องมีการรณรงค์แบบข้าม รัฐข้ามชาติ โดยเฉพาะความจำเป็นในการร่วมมือกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ บริเวณแนวชายแดน ความเชื่อแบบเดิมที่ว่ารัฐไทยไม่สามารถร่วมมือกับกองกำลังที่เป็นฝ่ายชกกับรัฐพม่าในการทำงานด้านต่าง ๆ มีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยน ในเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหารื่อง “ยาเสพติด” ซึ่งบทความชิ้นนี้ชี้ให้เห็นนัยยะประการหนึ่งที่ชัดเจนคือ การแก้ไขปัญหายาในเชิงอุดมการณ์ โดยอาศัยการ เผยแพร่องค์ความรู้ผ่านเครือข่ายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บริเวณแนวชายแดน จะเป็นผลดีในการทำงานเพื่อการต่อต้านยาเสพติดจากระดับชุมชนชายแดนไปสู่ความร่วมมือในระดับสากลได้

รายการอ้างอิง

- Barth, F. 1969. *Ethnic Groups and Boundaries : The Social Organization of Culture Difference*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Boonyawongwiwat, T. 2018. *The Ethno-Narcotic Politics of the Shan People : Fighting with Drugs, Fighting for the Nation on the Thai-Burmese Border*. Lanham, Maryland: Lexington Books.
- Collier, P. 2000. "Rebellion as a Quasi-Criminal Activity" *Journal of Conflict Resolution* 44(6): 839-853.
- Collier, P. 2006. "Economic Cause of Civil Conflict and Their Implications for Policy." In *Turbulent Peace: The Challenges of Managing International Conflict*, edited by Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, and Pamela Aall, 143 – 162. Washington, D.C.: United State Institute of Peace Press.
- Connor, W. 1970. "Ethnic Nationalism as a Political Force" *World Affairs*, 133(2): 91-97.
- Connor, W. 1994. *Ethnonationalism: the Quest for Understanding*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Kramer, T. 2016. "The Current State of Counter Narcotics Policy and Drug Reform Debates in Myanmar" *Brookings*, Accessed August 15, 2017. <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/>

- Lintner, B. 1991. *Cross-border drug trade in the Golden Triangle (S.E. Asia)*. Durham: Boundaries Research Press Durham.
- Lintner, B. 1994. *Burma in Revolt: Opium and Insurgency Since 1948*. Boulder: Westview press.
- Malešević, S. 2013. *Nation-States and Nationalisms : Organization, Ideology and Solidarity*. Chichester: Polity Press.
- Malone, D. and Heiko N. 2005. Economic Agendas in Civil Wars: What We Know, What We Need to Know. WIDER Discussion Papers. World Institute for Development Economics (UNU-WIDER).
- Matichonweekly, Accessed September 10, 2017. https://www.matichon-weekly.com/column/article_26912
- McCoy, A. W. 2003. *The Politics of Heroin: CIA in The Global Drug Trade, Afghanistan, Southeast Asia, Central America, Columbia*. Illinois: Lawrence Hill Books.
- “Parade Without Gun: 7 Decade of Shan Revolution for the 70th National Day.” 2017.
- Rokkan, S., and Urwin, D. W. 1983. *Economy, Territory, Identity: Politics of West European Peripheries*. London: Sage Publications.

Smith, M. 1999. *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*. New York: St. Martin's Press.

Smith, M. 2007. *State of Strife: The Dynamics of Ethnic Conflict in Burma*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Taifreedom. 2014. "Restoration Council of the Shan State Releases Statement on

International Day against Drug Abuse and Illicit Trafficking on June 26, 2017." May 27. *Taifreedom.com*, Accessed June 26, 2017. <http://www.taifreedom.com/english/index.php/2014-05-27-08-24-29/state-ments/644-restoration-council-of-the-shan-state-releases-statement-on-international-day-against-drug-abuse-and-illicit-trafficking-on-june-26-2017>.

Yawnghwe, C. T. 1987. *The Shan of Burma: Memoirs of An Exile*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.